

GENUS BROSCUS soort 68

Gestrekte 15-25 mm grote, op *Clivina* gelijkende zwarte of metaalkleurige soorten.

Areaal

Een puur Palearctisch genus met 21 soorten, waarvan er vijf in Europa voorkomen (KRYZHANOVSKIJ IN PREP). Het zwaartepunt van de verspreiding ligt in het zuiden van het Palearctisch gebied, van de Canarische Eilanden en het Mediterrane gebied via het Midden-Oosten tot Centraal-Azië. In Nederland één soort.

Oecologie

Over het algemeen bewoners van droge tot matig vochtige, zandige terreinen. Voor de ordinatie zie fig. 144.

Biologie

Meest nachtactieve, gravende dieren, zie onder *Brosicus cephalotes*.

Taxonomie

Een tabel van de Europese soorten is gegeven door Trautner & Geigenmüller (1987).

68 Brosicus cephalotes**Areaal**

West-Palearctische soort. In grote delen van Europa, behalve in het noorden van Fennoscandië en een groot deel van het Mediterrane gebied. Naar het oosten tot in West-Siberië. Geïntroduceerd in Noord-Amerika (LAROCHELLE 1989). **Areaalkarakteristiek:** 3, Nederland: subcentraal.

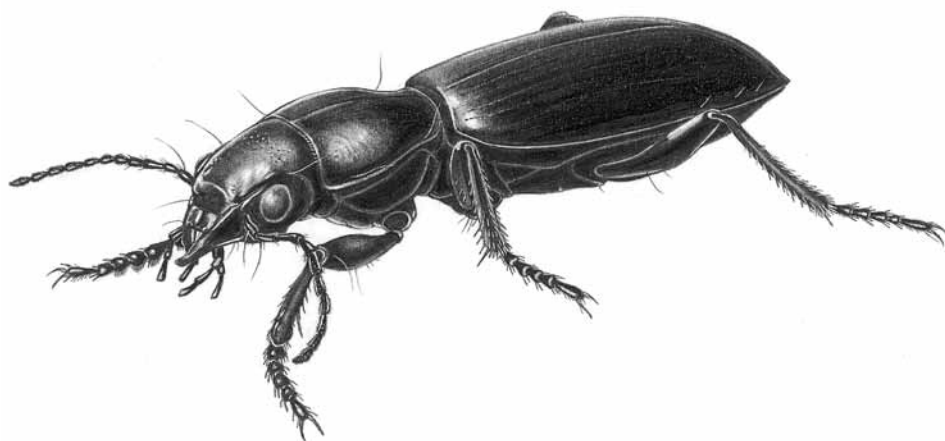
Voorkomen

Praktisch beperkt tot de zandgronden, in Nederland algemeen. Op de Britse Eilanden een bijna exclusieve kustsoort van bijna geheel Groot-Brittannië en Ierland, maar ook hier en daar in het binnenland vangsten in zandige gebieden (LUFF 1998). Ook in Denemarken verbreid, algemeen, aldaar niet beperkt tot de kust (BANGSHOLT 1983). In Fennoscandië talrijk en verbreid in het zuiden van Zweden tot 61° noorderbreedte, in Finland tot bijna 64° noorderbreedte en in Noorwegen in het zuidoosten en langs de zuidkust tot 60° noorderbreedte, geïsoleerd bij Trondheim (LINDROTH 1945, 1985). In Duitsland wijd verbreid, maar vooral in het noorden niet zeldzaam (HORION 1941). Ook in grote delen van Westfalen (BALKENOHL 1988) en niet zeldzaam. In het zuiden van Duitsland zeldzamer en meer verspreid, nergens in de hogere gebieden. In Midden-Europa vrij zeldzaam en verspreid. In Zwitserland in de dalen van de grotere rivieren met grind- en zandbanken (MARGGI 1992). In België verbreid, maar in het midden van het land veelal oude waarnemingen; recent vooral aan de kust en in het noorden (DESENDER 1986).

Status: het voorkomen is bij ons en in het omliggend gebied vrij stabiel.

Oecologie

Warmteminnend en xerofiel, vrij eurytoop. Vooral op zandgronden in steile kantjes langs zandwegen en aan randen van

akkers en heiden (BALKENOHL 1988, LINDROTH 1985, BURMEISTER 1939), in de duinen en op zandige stranden aan de kust (LUFF 1998). Ook in vegetaties met buntgras (*Corynephorus canescens*) en rivierduinen. Vaak op zeer open, onbegroeide bodem en zandige akkers, vooral met bieten, aardappels en voederknollen. In continentale streken ook op kleibodem (LINDROTH 1985). Bij diverse experimenten bleek de soort een voorkeur voor relatief hoge temperaturen te hebben en lichtschuw te zijn (THIELE 1977). Soms massaal op extensief geëxploiteerde akkers op zandbodem. In montane gebieden komt hij ook voor in morene en grindbodem, vooral in de nabijheid van rivier- en beekbeddingen (MARGGI 1992).

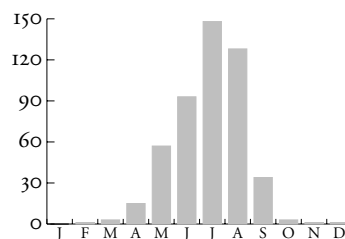
Vangpotten. Groep: B2 (160 series, 3.413 individuen). Vooral in droge heiden, duinen [4-8] en zandige cultuurgronden [13-15]. **Eurytopie:** 6 (PRES = 0,61 en SIM = 0,53). **Bodem:** geen voorkeur. **Vocht:** 2. **Begeleiders:** *Calathus melanocephalus* 90,9% (16,9%) en *Calathus erratus* 87,2% (22,8%).

Biologie

Nachtactief. Overdag in veelal diepe gangen in het zand of onder stenen of planken. Bij een kweek bleek dat het sluiten van gordijnen voldoende was om de kevers ogenblikkelijk, van onder stenen waar ze overdag zaten, tevoorschijn te laten schieten (GT). De gangen die recht of schuin de bodem inlopen, zijn bij langere bewoning herkenbaar aan resten van prooidieren die door het dier uit de gang verwijderd werden, en voor de ingang zijn blijven liggen (BURMEISTER 1939). Nieuwe gangen zijn gekenmerkt door een aarden walletje voor de ingang (BALKENOHL 1988). De eieren worden gelegd in kleine kamertjes in een tot 30 cm diepe schacht in de bodem (KEMPF 1954). In deze kamertjes, die een onderlinge afstand hebben van ca. 1-1,5 cm, wordt telkens één ei gedeponed. Na de ovipositie wordt de schacht weer met zand gevuld. De voortplanting vindt plaats in de nazomer en de herfst (VERGELIJK: DEN BOER 1990). De overwintering vindt plaats als larve en de totale ontwikkeling van de larve gedurende het najaar, de winter en het voorjaar neemt acht tot negen maanden in beslag (BURMEISTER 1939). De jonge dieren verschijnen vanaf juni tot augustus-september en een deel van deze adulten overwintert na aan de voortplanting te hebben deelgenomen. *B. cephalotes* is een zeer vraatzuchtige soort die ook graag op andere loopkeversoorten jaagt. Hij eet uitsluitend levende prooien en accepteert in gevangenschap, in tegenstelling tot veel andere loopkeversoorten, geen vlees (HT). Op

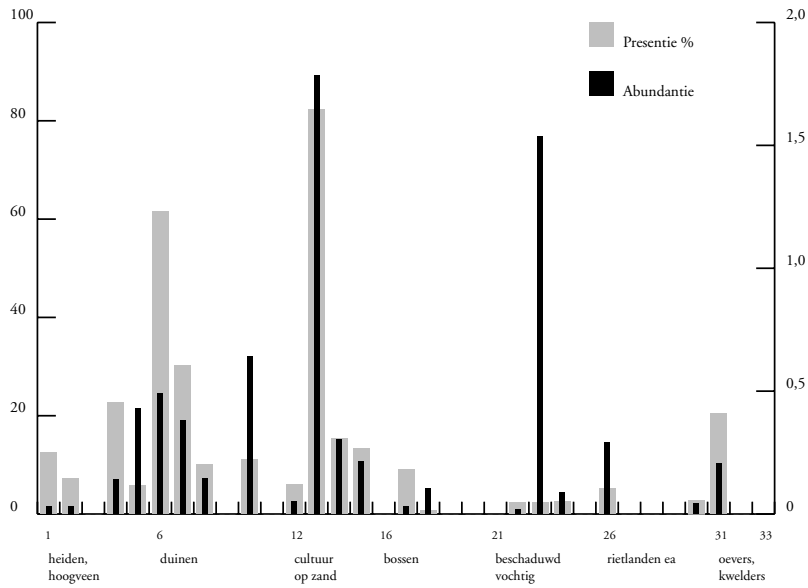
Figuur 181

Brosicus cephalotes.

68 *Brosicus cephalotes*

Plaat 9:6

zandstranden jaagt hij o.a. op de gewone strandvlo (*Talitrus saltator*, Crustacea Amphipoda). De larve jaagt ook op levende dieren, maar eet volgens Burmeister ook aas. De larve is opgenomen in de tabellen van Arndt (1991) en Luff (1993).

Dispersie: de soort heeft relatief grote achtervleugels (DESENDER 1989A), maar over de gehele naad vergroeiende dekschilden, die het vliegen waarschijnlijk geheel beletten. Volgens Baehr (1980) kan dit een aanpassing zijn aan de gravende levenswijze. De vliegspieren zijn niet functioneel (DESENDER 1989, TIETZE 1963). Ook Lindroth (1945) en Luff (1998) veronderstellen dat hij niet kan vliegen. Merkwaardig blijft de notitie van Horion (1950) over enkele Nederlandse vliegwaarnemingen die onafhankelijk van elkaar werden verricht door D. MacGillavry en R. Tolman tussen 1945 en 1948 (MACGILLAVRY 1949). Het is een vrij goede loper die wellicht flinke afstanden kan overbruggen.

68 *Broscus cephalotes*

Bedreiging

Niet bedreigd, hoewel soms plaatselijk sterke achteruitgang gemeld wordt, zoals op enkele terreinen in Drenthe (DEN BOER & VAN DIJK 1996). Ook in de duinen rond Haarlem vrijwel ontbrekend (KA). Door zijn grote eurytopie niet bruikbaar als indicator.

68 *Broscus cephalotes*

